

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІВОЗНАВСТВА

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни за вибором
підготовки докторів філософії зі спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»**

Харків - 2016

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківська державна академія культури,
факультет соціальних комунікацій, кафедра документознавства та книгознавства

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: д. пед. наук, проф. Соляник А.А.

Затверджено Радою факультету соціальних комунікацій ХДАК
“11” квітня 2016 року, протокол № 9

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором “Сучасні проблеми архівознавства” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки доктора філософії зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологічні проблеми сучасного архівознавства як науки про архівний соціальний інститут як складову системи соціальних комунікації суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна пов'язана з іншими дисциплінами соціокомунікативного циклу — «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Документаційне забезпечення управління», «Книгознавство та історія книги», «Електронний документообіг», «Сучасні проблеми розвитку документно-інформаційних систем», «Електронне документознавство» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Теоретико-прикладні проблеми сучасного архівознавства.
2. Теоретико-методичні засади електронного архівознавства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета навчальної дисципліни** – ознайомлення аспірантів з теоретичними та методологічними основами сучасного архівознавства як науки, поглиблення знань у галузі фундаментальних та прикладних досліджень електронного архівознавства.

1.2. Завдання навчальної дисципліни:

- розширити уявлення про предмет електронного архівознавства як нової інституційної складової архівознавчої науки, його співвідношення з іншими науковими дисциплінами документально-комунікаційного циклу;
- розглянути еволюцію та сутність концепцій щодо предметної сфери електронного архівознавства як спеціальної наукової дисципліни;
- висвітлити основні етапи інституціоналізації електронного архівознавства;
- розглянути сучасну терміносистему електронного архівознавства;
- поглибити знання про феномен електронного архівного документа як комунікаційний феномен;
- узагальнити сучасні концептуальні підходи до класифікації електронного архівного документа;
- розкрити функції, принципи, технології формування та зберігання електронного архівного фонду;
- поглибити уявлення про сучасну проблематику та організацію архівознавчих досліджень;
- сформувати власний дослідницький досвід аспірантів щодо практичного застосування теорії, концепцій і методик сучасного архівознавства як у процесі виконання дисертаційної роботи, так і в різноманітних сферах майбутньої професійної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні:

знати:

- об'єкт, предмет, структуру, завдання електронного архівознавства як наукової дисципліни;
- основні концепції класифікації електронного архівного документа;
- історіографію електронного архівознавства, його основні персоналії;
- онтологічні ознаки електронного архівного документа, сучасні проблеми оптимізації його життєвого циклу;
- визначення базових термінів електронного архівознавства;

- функції, принципи, технології формування та зберігання електронного архівного фонду.

уміти:

- самостійно та вільно орієнтуватися в теоретико-методологічних засадах електронного архівознавства;
- обґрунтовувати власну думку щодо дискусійних проблем формування електронних архівних фондів;
- класифікувати будь-які види електронних архівних документів за сутнісними ознаками їх поділу на групи та види;
- застосовувати знання щодо основних технологій організації функціонування електронних архівів;
- використовувати дослідницький інструментарій методологічного апарату архівознавства як науки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS, з них 60 годин аудиторних занять (20 год. – лекційних занять, 20 год. – семінарських, 20 год. – практичних).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-прикладні проблеми сучасного архівознавства.

Концепції диференціації та інтеграції архівознавчого знання. Терміносистема сучасного архівознавства. Організаційно-правові засади формування Національного електронного архівного фонду України.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методичні засади електронного архівознавства.

Статус електронного архівознавства як самостійної наукової дисципліни. Проблеми класифікації електронних архівних документів. Електронний архівний фонд: особливості формування та організації використання. Сучасні технології зберігання електронних архівів.

Змістовий модуль 1. Теоретико-прикладні проблеми сучасного архівознавства

Тема 1. Концепції диференціації та інтеграції архівознавчого знання

Рівні та процеси інституціоналізації наукового знання. Закономірності диференціації та інтеграції наукового знання. Ускладнення структури сучасного архівознавства. Зародження та інституціоналізація електронного архівознавства в структурі архівознавчого знання.

Співвідношення та зв'язок архівознавства з іншими науками документокомунікаційного циклу: інформаціологією, семіотикою, мовознавством, соціологією, культурологією, психологією, історичним джерелознавством, музеєзнавством, архівознавством, книгознавством, бібліотекознавством, бібліографознавством, патентознавством, документалістикою, комунікологією, електронним документознавством, електронним фондознавством та ін.

Тема 2. Терміносистема сучасного архівознавства

Поняття наукової та професійної термінології. Категоріально-понятійний апарат науки. Системний розвиток архівознавчої термінології. Терміни, похідні від поняття «електронний документ», «архівний документ», «електронний архівний фонд», їх змістовне наповнення, проблеми визначення.

Недосконалість визначень понять «електронний архівний документ», «електронний архівний фонд» у стандартах, законах, словниках, нормативно-технічній документації України і зарубіжних країн. Класифікація джерел та способів електронного документопостачання архівних фондів.

Тема 3. Організаційно-правові засади формування Національного електронного архівного фонду України

Нормативно-правова база формування Національного електронного архівного фонду України: напрями удосконалення (Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» (1993,2001 рр.), урядові програми формування державних електронних ресурсів).

Порядок віднесення електронних документів НАФ до унікальних, правила внесення їх до Державного реєстру Національного культурного надбання та зберігання. Електронна підсистема НАФ як складова вітчизняної та світової історико-культурної спадщини.

Склад і структура електронної підсистеми НАФ України. Основні групи документів в структурі НАФ України: а) електронні документальні комплекси, що відображають історію духовного і матеріального життя народу; б) електронні документи українського походження, що зберігаються за межами України і відповідно до міжнародних угод підлягають поверненню в Україну; в) електронні документи іноземного походження, що є невід'ємною частиною історико-культурної спадщини України. Особливості комплектування державного електронного архіву. Технологія взаємодії державного електронного архіву з джерелами комплектування. Особливості державної реєстрації документів НАФ.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методичні засади електронного архівознавства

Тема 4. Статус електронного архівознавства як самостійної наукової дисципліни

Предмет, концепції, терміносистема електронного архівознавства.

Порівняльний аналіз сучасних концепцій та визначень електронного архівознавства як наукової дисципліни. Сучасні дискусії щодо статусу та структури електронного архівознавства. Внесок Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (УНДІАСД) в розвиток електронного архівознавства.

Історія, теорія, технологія функціонування електронного архівного документа. Теоретичні та прикладні проблеми електронного архівознавства. Зв'язок електронного архівознавства з електронним документознавством, електронним фондознавством, електронним каталогознавством, іншими спорідненими науковими дисциплінами.

Сучасні концепції, гіпотези та теоретичні побудови в галузі електронного архівознавства.

Теорія електронного архівного документа як об'єкта діяльності. Теорія життєвого циклу електронного архівного документа. Особливості функціонування потоків та фондів електронних архівних документів. Електронне архівне фондознавство.

Тема 5. Проблеми класифікації електронних архівних документів

Теорія електронного архівного документа як системи та одиниці в семантичному процесі. Соціальні функції електронного архівного документа. Проблема статусності електронного архівного документа. Субстанціональний та функціональний статус електронного архівного документа. Речовий або енергетичний носій інформації. Документ діахронний і синхронний. Документ нонелектронний та електронний. Документ статичний і кінетичний. Документ стаціонарний і мобільний. Мірність документа. Документ одномірний, двомірний, трьохмірний, псевдотрьохмірний, псевдочотирьохмірний. Документ аутентичний і неаутентичний. Документ дискретний і континуальний. Документ самодостатній і несамодостатній.

Теорія класифікації електронного архівного документа. Класифікація документа за номінаційною, інформаційною, матеріальною, сигнаційною, синтаксичною, семантичною, прагматичною складовими. Інші підходи до визначення ознак класифікації документа. Проблеми класифікації електронного архівного документа.

Тема 6. Електронний архівний фонд: особливості формування та організації використання

Вимоги до обліку електронних архівних документів: єдність обліку з структурною організацією електронних архівних документів; єдність обліку з системою зберігання електронних архівних документів; централізація; уніфікація; динамічність; достовірність; повнота. Облікові документи електронного архіву.

Принципи, правила та особливості описування електронних архівних документів. Додержання багатofункціональності, ієрархічності або багаторівневості описування. Міжнародний стандарт архівного описування ISAD (G).

Особливості організації та критерії експертизи цінності електронних архівних документів. Переліки електронних архівних документів, що утворюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, організацій і підприємств, із зазначенням термінів зберігання документів.

Система та організація електронного науково-довідкового апарату архівів. Державна програма «Архівні зібрання України» та створення електронних путівників нового покоління.

Національна архівна інформаційна система «Архівна та рукописна Україніка» (НАІС). Автоматизація процесів комплектування та централізованого обліку електронних архівних документів: інформаційні системи «Центральний фондний каталог» та «Джерела комплектування». Електронний довідник «Архівні установи України». Програма створення мережі Інтернет-ресурсів державних архівів України: проблеми реалізації.

Тема 7. Сучасні технології зберігання електронних архівів

Роль і значення забезпечення збереження онлайн-ових та офлайн-ових архівних документів. Державні програми збереження бібліотечних та архівних фондів. Особливості організації зберігання електронних архівних документів. Фактори, що впливають на зберігання електронних архівних документів. Трансформаційний та технічний захист фонду електронних архівних документів.

3. Основна рекомендована література

1. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України [зі змінами] // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 11. – ст. 81.
2. Про страховий фонд документації : Закон України // Урядовий кур'єр. – 2001. – 30 травня.
3. Про охорону археологічної спадщини : Закон України // Урядовий кур'єр. – 2004. – 29 квітня.
4. Про охорону культурної спадщини : Закон України [зі змінами] // Урядовий кур'єр. – 2005. – 26 січня.
5. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV // Вісник Держ. комітету архівів України. – 2003. – Вип. 2 (14). – С. 15–22.
6. Порядок зберігання електронних документів в архівних установах. Затв. Наказ Держкомархівів України 25.04.2005 № 49 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 23. – С. 285-287.
7. Архівістика: термінол. словник / упоряд. К. Є. Новохатського. – Київ : , КМ Академія, 1998. – 487 с.
8. Архівні установи України : довідник / Держкомархів України. УНДІАСД; Редкол.: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Г.В. Папакін. – 2-е вид., доп. – К.: ДЦЗД НАФ, 2005. – Т. 1. Державні архіви. – 692 с.
9. Архівознавство : підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – 2-ге вид., виправл. і доп. – К. : КМ Академія, 2002. – 356 с
10. Михайлов, О. А. Электронные документы в архивах / О. А. Михайлов. – М. : МГУ, 2000. – 207 с.
11. Нефедов К. Ю. Архівознавство: навч. посіб. / К. Ю. Нефедов, О.О. Карпенко. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008. – 82 с.
12. Сукало А.М. Архівна галузь України в умовах глобального інформаційного середовища / А.М. Сукало // Рукописна та книжкова спадщина України. Археогр. дослідження унікальних архив. та бібл. фондів / НАН України. Ін-т рукопису НБУВ. – К., 2004. – Вип. 9. – С. 203-216.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку. Передбачено поточний контроль знань аспірантів у формі усного опитування, виступу з рефератами, перевірки конспектів, якості виконання завдань самостійної роботи, а також модульний контроль у формі тестування.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Шкала оцінювання знань:

90-100 балів — відмінно (A);

82-89 балів — дуже добре (B);

74-81 балів — добре (C);

64-73 бали — задовільно (D);

60-63 бали — достатньо (E)

35-59 балів — незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1-34 бали — незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).